

Област Кюстендил

▶ Население (2020)	116 767
▶ Територия (кв.км)	3051,5
▶ Брой на населените места	182
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,4

Брутният вътрешен продукт на човек от населението, заплатите и доходите нарастват, но остават под средните за страната стойности. Заетостта продължава да е ниска и дори намалява през 2020 г. Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението. Инвестиционната активност в област Кюстендил е сред най-слабите в страната. На ниски нива се запазва и усвояването на европейски средства. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната в страната. По-висок е и дялът на автомагистралите и първокласните пътища. Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е сред най-ниските. Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление обаче също остава сред най-ниските в страната.

Заради силно отрицателния естествен прираст Кюстендил е сред областите с най-застаряващо население. Сравнително ниски са дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование. Резултатите на учениците остават незадоволителни. Кюстендил е сред областите с най-висок брой на общопрактикуващите лекари, но при специалистите има относителен недостиг. Областта е сред най-слабо представящите се в сферата на правораздаването. Броят на престъпленията и дялът на разкритите престъпления са близки до средните за страната. Област Кюстендил е първенец по показателите за околна среда. Основната причина за това е в количествата генерирани отпадъци и тяхното третиране и рециклиране. Културният живот е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил продължава да се повишава, но през 2019 г. ръстът му е сред най-ниските в страната и стойността му продължава да изостава спрямо другите области. Заплатите и доходите също нарастват, но са под средните за страната. Брутната годишна работна заплата достига 10,6 хил. лв. (при 15,2 хил. лв. в страната), а доходът на лице от домакинството – 5,0 хил. лв. (при 6,0 хил. лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под линията на бедност, остава висок – 32,9% (при 22,6% в страната), но този на населението, живеещо с материални лишения, се задържа на сравнително ниско ниво – 16,9% (при 19,9% в страната).

Пазар на труда ■■■■■

Коефициентът на икономическа активност нараства леко през 2020 г., но остава сравнително нисък – 70,6% (при 73,7% в страната). Заетостта също продължава да е ниска и дори намалява до 66,0% (при 68,5% в страната). Безработицата обаче остава ниска.

Кюстендил е сред областите с най-висок дял на работната сила със средно образование (69% при 54% в страната), което отговаря на индустриалния профил на областта. Населението на възраст 25–64 години с висше образование е 24% (при 29% в страната), а делът на тези с основно и пониско образование е вторият най-нисък в страната (след този в столицата) – 7% (при 17% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години е 53% (при 67% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от работната сила през следващите няколко години, съответстват само 53 младежи, на които им предстои да се вляят на пазара на труда.

Инвестиции и икономика ■■

Инвестиционната активност в област Кюстендил е сред най-слабите в страната и през 2019 г. През последните години разходите за придобиване на дълготрайни материални активи отбелязват постоянни ръстове и спадове, но остават изключително ниски. През 2019 г. те са 1070 лв./човек от населението (при 3155 лв./човек в страната). Преките чуждестранни инвестиции пък са десет пъти по-ниски от средните – 372 евро/човек от населението (при 3655 евро/човек в страната). Тези показатели обясняват и сравнително малкия обем на произведената продукция в областта – 12,8 хил. лв./човек (при 28,0 хил. лв./човек в страната).

Усвояването на европейски средства изостава. Към 15 юни 2021 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта са 1272 лв./човек от населението (при 2217 лв./човек в страната). В рамките на областта няма нито една община, в която размерът на изплатените средства спрямо населението да е по-висок от средния за страната.

Инфраструктура ■■■■■■

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната в страната и през 2020 г. По-висок е и делът на автомагистралите и първокласните пътища – 20,8% (при 18,5% в страната), както и делът на пътната настилка в добро състояние – 54,6% (при 41,4% в страната).

Делът на домакинствата с достъп до интернет в областта нараства рязко през 2020 г. и почти се изравнява със средния за страната. По-висок пък е делът на газифицираните домакинства – 5,4% (при 3,1% в страната). Инсталираните ВЕИ мощности са 0,383 kW/човек от населението (при 0,603 kW/човек в страната).

Местни данъци ■■■■■■

Усредненият размер на местните данъци в общините от област Кюстендил е сред най-ниските в страната и през 2021 г. Особено голяма е разликата при ставката върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

Размерът на местните данъци върху търговията на дребно в общините от областта е средно 10,06 лв./кв.м (при 12,99 лв./кв.м в страната). Ставката върху таксиметровия превоз също е значително по-ниска.

Администрация ■■■

Покритието на територията на областта от кадастралната карта остава сравнително високо. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са значително по-ниски от средните за страната през 2021 г.

Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление нараства през 2021 г., но остава сред най-ниските в страната – 61,9% (при 73,2% в страната). В рамките на областта с най-добър резултат са общините Кочериново, Кюстендил и Бобов дол – над 65%, но и те не достигат дори средната оценка. Като най-непрозрачна е оценена работата на община Бобошево.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■

Демография ■■■

Коефициентът на естествен прираст намалява рязко през 2020 г. и освен че е далеч от средните нива, става един от най-ниските в страната със стойност от $-17,2\%$ (при $-9,5\%$ в страната). Подобно на почти всички области през 2020 г. Кюстендил успява да привлече заселници и коефициентът на механичен прираст за първи път е положителен ($14,7\%$) от поне две десетилетия.

Все пак заради силно отрицателния естествен прираст Кюстендил е сред областите с най-застаряващо население (след областите Видин и Габрово). Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига $230,5\%$ (при $150,6\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $46,0\%$ (при $34,1\%$ в страната).

Делът на градското население в областта е близък, но под средния за страната ($69,4\%$ при $72,9\%$ в страната), но гъстотата му е сравнително ниска (1108 души/кв.км при 1506 души/кв.км в страната).

Образование ■■■

Нетният коефициент на записване в V–VIII клас в областта намалява през 2020 г., но остава по-висок от средния за страната – $88,6\%$ (при $86,5\%$ в страната). Кюстендил е и сред областите със сравнително ниски дялове на второгодниците и на напусналите основното и средното образование. Броят на учителите спрямо учениците остава близък, но под средния за страната.

Резултатите на учениците остават незадоволителни. Средният успех на националното външно оценяване по математика е $31,4$ т. (при $37,9$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $4,04$ (при „Добър“ $4,21$ в страната), а делът на слабите оценки – 9% (при 7% в страната).

Кюстендил е сред малкото области, в които няма университет или филиал на такъв.

Здравеопазване ■■■■■

Делът на здравноосигурените в областта традиционно е сравнително висок – $95,6\%$ (при $88,7\%$ в страната). Броят на леглата в местните многопрофилни болници през 2020 г. също остава по-висок, макар и с малко, от средния за страната – $5,55$ на 1000 души от населението (при $5,52$ на 1000 души в страната). Кюстендил е сред областите с най-висок брой на общопрактикуващите лекари (един лекар на 1478 души население при 1727 в страната), но при специалисти има относителен недостиг.

Коефициентът на детска смъртност намалява и е по-нисък от средния за страната. Броят на преминалите за лечение

болни също остава под средните стойности – 122 на 1000 души (при 138 на 1000 души в страната).

Ред и сигурност ■■

Кюстендил е сред най-слабо представящите се области в сферата на правораздаването и през 2020 г. Наказателните съдии са едни от най-натоварените, което се отразява на бързината на правораздаването. Един местен съдия разглежда средно по $11,8$ дела месечно (при $8,6$ дела месечно на съдия в страната), а делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 82% (при 90% в страната).

Броят на престъпленията и делът на разкритите престъпления са близки до средните за страната. През 2020 г. регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността са $9,6$ на 1000 души от населението (при $9,9$ на 1000 души в страната), а разкриваемостта им достига $51,3\%$ (при $52,1\%$ в страната).

Околна среда ■■■■■■

Кюстендил е първенец по показателите за околна среда. Основната причина за това е в количествата генерирани отпадъци и тяхното третиране и рециклиране. През 2018 г. обемът на образуваните отпадъци намалява значително до 287 кг/човек годишно (при 409 кг/човек в страната). В същото време предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци достигат 98% при 71% в страната.

Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, са близки, макар и малко по-ниски, от средните за страната – съответно $72,7\%$ (при $76,4\%$ в страната) и $62,3\%$ (при $64,6\%$ в страната) през 2019 г.

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата остават по-високи от средните им стойности в страната.

Култура ■■■

Културният живот в област Кюстендил остава слабо интензивен и през 2019 г. Пандемията и ограничаването на културните мероприятия в страната се отразяват още по-негативно на областта. Посещенията в кината намаляват с 84% (при 71% в страната) до 43 на 1000 души от населението (при 190 на 1000 души в страната). Спадът в посещенията на музеите е 71% (при 58% в страната), до 312 на 1000 души и за първи път броят им е под средния за страната (322 на 1000 души). Посещенията на библиотеките пък намаляват с 53% (при 30% спад в страната) до 209 на 1000 души от населението (при 480 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9285	9468	n.a.	17 170
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4773	4977	n.a.	6013
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9476	10 576	n.a.	15 209
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	15,8	32,9	n.a.	22,6
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,5	67,6	66,0	68,5
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	3,6	(2,6)	(4,6)	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	9,6	5,6	7,1	16,9
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,3	21,5	24,0	29,2
Произведена продукция (лв./човек)	11 850	12 831	n.a.	28 027
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1118	1070	n.a.	3155
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	361	372	n.a.	3655
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	59,8	62,5	78,6	78,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	51,8	54,6	n.a.	41,4
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,6	20,6	20,4	17,9
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)	57,0	56,9	61,9	73,2

Индикатори на социалното развитие	2018	2019	2020	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-13,4	-13,2	-17,2	-9,5
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,8	-4,8	14,7	4,4
Среден успех от матурите по БЕЛ*	3,96	4,08	4,04	4,21
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)*	28,6	30,0	31,4	37,9
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	92,2	89,8	88,6	86,5
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	83	88	85	87
Дял на здравноосигурените лица (%)	94,9	97,0	95,6	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1429	1426	1478	1727
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,3	11,7	9,6	9,9
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	12,8	11,0	11,8	8,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,6	72,7	n.a.	76,4
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	287	n.a.	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	97,6	n.a.	n.a.	70,9
Посещения в кината на 1000 души от населението	286	273	43	190
Посещения в музеите на 1000 души от населението	979	1094	312	322

* Данните се отнасят за учебната 2020/21 година, а матурите са проведени през 2021 г.